

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1115

מסכת עירובין נ"ו - ס"ב ♦ שביעית ד', א' - ד', ה'

בס"ד, ט"ז תשרי תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ מדידת תחום שבת לפי אבני המדרכה
- ♦ מדוע בירושלים העתיקה לא עשו עירוב במקום המקדש?
- ♦ "עירוב" ו"שיתוף", מי בחר את השמות?
- ♦ שכירת כל בתי העיר מן השלטונות

- ♦ "תקופה" - שיטת שמואל ושיטת רב אדא
- ♦ אורך שנת השמש
- ♦ מדוע הצניעו חז"ל את החשבון המדוייק?
- ♦ מדידת תחום שבת - כמה?

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

משלוח

הם עמדו מול החבילה ולא ידעו את נפשם.
הסיפור מתחיל שנים רבות לפני כן.

שניהם היו בניו.

הוא היה אדם עתיר נכסים ששלח את ידו בכל ענפי המסחר. הצלחתו העיקרית נבעה מן העובדה שכל חומר גלם שנדרש לרכוש עבור אחד ממפעליו, לא היה רוכשו, אלא מייד היה מקים מפעל לייצור אותו חומר גלם, וכך חסך רבות בעלויות הייצור.

הנעליים שיצאו ממפעל הנעליים שלו, היו כולן פרי בתי החרושת השונים שלו. בחבל ארץ ענק שנרכש על ידו, רעו פרות כרסניות. חלבן המשובח עובד במחלבה שהקים. בבוא יומן הן נשחטו בבית המטבחיים שהקים. בשון עובד במפעל הבשר שלו, ושוק ברשת המרכולים שלא פסקה להתפתח. מהעורות, איך לא, ייצרו את הנעליים המשובחות ביותר, ואף השרוכים יוצרו בו...

כזה היה האיש. יוצר ללא הפוגה.

ביום מן הימים הוא החליט לשגר למרחקים את שני בניו אהוביו. "טעם כמזם הוא עמדי, ולא אגלהו לכם", השיב לפניותיהם ולהפצרותיהם. שניהם חפצו עד מאד להשאר במחיצתו כל העת, כדי לזכות באהבתו ובקרבתו, עובדה שאין להמעיט בה ערך. כשאביך נמנה על שועי תבל, אך זה מכבר ידעו, כי מהחלטתו אין להניאו, וכי אם יגרמו לו להרהר בה נוספות, היא עלולה אך להחמיר.

דף נו"א ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה

"תקופה" - שיטת שמואל ושיטת רב אדא

דיונים רבים התפתחו במהלך השנים על אודות שיטת שמואל המובאת בסוגייתנו באריכות. המדובר הוא על חישוב תקופות, שנים ומהלכי השמש. אף על פי שלא רבים ששים להתעמק בנושא סבוך זה, המאמר הבא נערך באופן שגם נעדרי ידע בסיסי בנושא, יהנו וירכשו מושגים. האמורא שמואל, אשר העיד על עצמו כי הוא בקי בשבילי השמים כפי שהוא בקי בשבילי עירו והרדעא, מתייחס בגמרתנו לשנת השמש ולארבע תקופות השנה. שנת השמש היא תקופת הזמן שבה השמש משלימה סיבוב שלם סביב כדור הארץ [או להיפך], וארבע תקופות השנה הן תקופת ניסן, תקופת תשרי, תקופת טבת ותקופת תמוז.

אורך שנת השמש: שמואל אומר, כי שנת השמש היא 365 יום ושש שעות בדיוק. קביעה זו הובילה את שמואל לתוצאה הבאה: ארכה של כל אחת מארבע תקופות השנה הוא 91 יום ו-7.5 שעות [365 יום ושש שעות חלקי 4 = 91 יום ו-7.5 שעות]. לפי חשבוננו, מועד תחילת התקופות מתקדם ב 7.5 שעות בכל פעם. לאמר, אם נניח שתקופת ניסן התחילה ביום ראשון בשעה 08:00, אזי התקופה הבאה תחל ביום ראשון בשעה 15:30.

לפי חישוב זה, כל שנת חמה מסתיימת יום אחד ושש שעות לאחר היום בו החלה. למשל, אם נניח ששנת השמש הנוכחית החלה ביום ראשון בשעה 8:00, היא תסתיים ביום שני בשעה 14:00, שהרי שנת חמה היא חמישים ושניים שבועות, יום אחד ושש שעות.

בתקופה בה קביעת לוח השנה היה מוטל על כתפי בית הדין, חישובים אלו היוו בסיס להחלטה איזו שנה לעבר. בימינו, ההשלכות ההלכתיות הנובעות מחישוב זה הינן ברכת החמה [ברכת החמה נאמרת פעם בעשרים ושמונה שנים, בעת שהשמש שבה למצב בו היתה בבריאת העולם, היינו, יום רביעי תחת מזל טלה] ושאלת הגשמים של בני הגולה - ותן טל ומטר לברכה - אשר מתחילים לומר את שאלת הגשמים ביום השישים של תקופת תשרי. לפי חישובו של שמואל אפשר לדעת מתי מתחילה תקופת תשרי [וכן לעניין סכנה בשתיית מים בשעת התקופה, עיין רמ"א יו"ד סי' קט"ז סעי' ה', ועיין בנו"כ שם]. בגמרא ובתלמוד לא נזכרו במפורש שיטות אחרות של חכמי ישראל, בניגוד לדעתו של שמואל, אך הרמב"ם (הל' קידוש החדש פ"ט הל' א') כותב, כי לא כל חכמי ישראל נקטו כדעת שמואל: "שנת החמה, יש מחכמי ישראל שאומרים שהיא שלש מאות חמשה וששים יום ורביעי יום שהוא שש שעות, ויש מהן שאומרים שהוא פחות מרביעי היום. וכן חכמי יון ופרס יש ביניהן מחלוקת בדבר זה". ההפרש בין שתי שיטות החישוב עומד על 4 דקות ו 25.5 שניות בקירוב, בעוד לפי שמואל שנת החמה היא 365 יום ושש שעות, לפי שיטת החישוב הנוספת, נגרעות משנת החמה 4 דקות ו 25.5 שניות בקירוב. לאורך שנים כמובן יש לכך השלכות משמעותיות על קביעת תקופות השנה. בכל מאה שנה גדל הפער בלמעלה משבע שעות [ראוי לציין, כי יש שיטות נוספות בדעה זו, עיין במפרש על הרמב"ם פ"ו הל' ג', אולם הרמב"ם נוקט כשיטה זו].

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו יצחק בורנשטיין** ז"ל

ב"ר חיים אליעזר ז"ל

נלב"ע י"ט בתשרי תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **אסתר גולדה כהנא** ע"ה

ב"ר אלתר יעקב וגיטל ויזל ז"ל

נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

צעילוי נשמת

מרת **צינה פלוק** ע"ה

ב"ר אברהם הכהן ז"ל

נלב"ע י"ז בתשרי ב' דחומ"ס תשל"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **אברהם פלוק** ומשפ' שיחיו - תל אביב

השיטה השנייה [שמקורה בברייתא] התפרסמה בעיקר לפני כתשע מאות שנה, על ידי רבי אברהם בר חייא "הנשיא", בעל ספר העיבור (מאמר ג' שער ד), המביא הוכחות רבות לצדקתה של השיטה השנייה, המכונה "שיטת רב אדא", מפני שייחסוה לרב אדא, אף שכאמור, לא נמצא איזכור לכך בתלמוד. הוא טוען, כי בברייתא שהגיעה לידיהם נמצאה כתובה שיטת רב אדא [אולם הדבר נרמז בראש השנה, כא,א, ולדברי המפרש על הרמב"ם, פ"י הל' א', הגירסה בגמ' היא רב אדא בר אבהו].

אחת ההוכחות לצדקת שיטת רב אדא החוזרת ונשנית בספרים העוסקים בנושא, מתבססת על הגמרא (סנהדרין יג,א) הקובעת, כי לעולם תקופת ניסן לא תחול אחר ט"ז ניסן, והלכה זו הולמת את שיטת החישוב השנייה בלבד, מפני שלפי שיטת שמואל, התקופה יכולה לחול גם אחר כך [פעמיים בתשע עשרה שנים]. אבן עזרא נוקט גם הוא כן, ומביא שבע הוכחות לביסוס שיטת חישוב זו, והרמב"ם (הל' קידוש החודש פ"י הל' ו') מתבטא: "שחשבון זה הוא האמת יותר מהראשון".

מדוע הצניעו חז"ל את החשבון המדוייק? מדוע אם כן שמואל "עיגל" את השעות? הראשונים כותבים כי חז"ל הצניעו את הנתונים המדוייקים של חישוב מהלך השמש, כדי למנוע מאנשים בלתי ראויים, בעלי כוחות, להשתמש בידיעת הרגע המדוייק של מולד החמה והתקופה (עיין ראב"ח שם שער ה', וספר העיבור לאבן עזרא סוף השער השני, וב"פירוש" על הרמב"ם שם).

ואילו תלמידו של הרא"ש, רבי יצחק הישראלי, בעל יסוד עולם (מאמר ד' פרק י"ד) טוען, כי בתקופה בה החדשים נקבעו על פי הסנהדרין, גם מאורעות הזמן השפיעו על החלטותיהם, למשל, אם היתה בצורת, האריכו את החורף, וכדומה. לו החשבון המדוייק היה ידוע לכולם, עלולים היו לקום אי אלו 'חכמים' ולטעון כי קביעת החודש על פי הסנהדרין אין בה ממש, שהרי אינה מדוייקת. לפיכך, חכמי ישראל מסרו לציבור את שיטת החישוב של שמואל, תוך כדי הודעה, כי זה הוא החשבון **בקירוב**. איש, איפוא, לא יכול היה לטעון כנגדם שאינם עורכים חשבון הגון, שהרי הוא נעדר נתונים מדוייקים. יש ראשונים הנוקטים, כי אין להוכיח מאום מן העובדה שלפי שיטת שמואל תקופת ניסן חלה אחר ט"ז ניסן, מפני שכלל זה מתייחס לתקופה בה החודשים נקבעו על פי הסנהדרין, ולא לתקופה בה הלוח קבוע (רבינו חננאל ראש השנה כא,ב, תוספות הרא"ש סנהדרין יג/ב ד"ה רבינא).

דף נז/ב אין מודדן אלא בחבל

מדידת תחום שבת - במה?

סוגייתנו עוסקת באופן מדידת אלפיים אמה של תחום שבת.

חז"ל קבעו, כי מדידת תחום השבת המדוייקת ביותר, נעשית באמצעות חבל פשתן שאורכו חמישים אמה, לא פחות ולא יותר, כאשר שני אנשים אחוזים בקצותיו, מודדים חמישים אמה עשרים פעם, וקובעים את תחום השבת. קיימת דרך נוספת למדוד תחום שבת, באמצעות מכשירים מדוייקים, כפי שעשה רבן גמליאל (לעיל מג,ב). סוגייתנו מפרטת באיזה אופן יש למדוד שטחים שבהם הרים ובקעות, אשר מכשירי מדידה רגילים לא יועילו לגביהם, למשל נסיעה ברכב במקום זה, כדי למדוד את המרחק המופיע בצג המכשירים, תפיק תוצאה לחומרא, מפני שפעמים שיש לעשות את החישוב כאילו אין הר ובקעה, ומדידה לפי תנאי השטח מקצרת את אלפיים האמה, כמו כן מדידה במכשירו של רבן גמליאל אינה אפשרית בשטח שאינו ישר.

כאשר אין אפשרות למדוד באמצעות חבל או באמצעות מכשירים, אמרו חכמים (לעיל מב/ב), כי ניתן למדוד אלפיים אמה על ידי הליכה, כל פסיעה היא בשיעור אמה בקירוב (ריטב"א), ובתום אלפיים פסיעות מסתיים תחום שבת.

הפסיעות המדוברות בגמרא, הן שקולות ומדודות, לא רחבות כלל, אלא אלפיים פסיעות שבין כל פסיעה לפסיעה יש מרווח של כף רגל של אדם בינוני ("משנה ברורה" סי' שצ"ז סעי' ב' וב"ביאור הלכה" שם סעי' א' וראה "קריית אריאל" עמ' ר"ג).

מובן מאילו, כי מדידה זו אינה מדוייקת כלל, אך כאשר לא נערכה מדידה בערב שבת, התירו חכמים לסמוך עליה לצורך דבר מצווה ("מאירי" לקמן נז,ב). ה"משנה ברורה" כותב, כי באין דרך אחרת, התירו חכמים לסמוך על מדידה זו ("ביאור הלכה" סי' שצ"ט), כאשר ההליכה היא לצורך שבת ואזי היא נחשבת כהליכה לדבר מצווה, שאם לא כן, הרי אסור למדוד בשבת ("משנה ברורה" שם ס"ק ה').

בדף מט/ב למדנו, כי לדעת חכמים, וכן הלכה [כמבואר בסוגיה לעיל נה/ב], כי מרבעים את תחום השבת. לאמר, מודדים אלפיים אמה מארבע קצות העיר, ומרבעים את השטח, אף על פי שכעת הוא כולל בתוכו יותר מאלפיים אמה בחלק מן המקומות, כפי שניתן להיווכח באיור.

בעל ה"מנחת ברוך" (סי' ע"ה ענף ב') מחדש, כי כאשר מודדים תחום שבת באמצעות פסיעות, אין היתר לפסוע אלפיים ושמונה מאות אמה, כפי שהיה תחום שבת אם היו מרבעים אותו, אלא באפשרותו לפסוע אלפיים פסיעות בלבד (ראה "קריית אריאל" עמ' ר"ג, בביאור דברי המנחת ברוך). יש לציין, כי פוסקים אחרים חולקים על כך וסוברים, כי אין כל מניעה למדוד אלפיים ושמונה מאות פסיעות במקומות שיכולים להחשב בתחום שבת (א"ר שצ"ד וחזו"א לטי"ו וקי-כד).

ראוי לציין, כי כיום אין ידוע על מקום שבו מדידת תחום שבת נערכת באמצעות חבלים, כמבואר בגמרא, מפני שאופן זה קשה מאד לביצוע, אלא ישנם אופנים שהתירו למדוד בפסיעות, כאשר מדדו היטב את הפסיעות, עד דיוק של סנטימטרים (ראה "קריית אריאל" עמ' ר"ד עדות מהוראת החזו"א צ"ל ועיי"ש עוד בכל זה).

נטלו, איפוא, השניים את מיטלטליהם הרבים, ובלויית פמליית המשרתים הגדולה שהעיתר עליהם אביהם, יצאו את העיר והרחיקו נדוד לארץ אחרת.

לא שכחם אביהם. כמעט מידי יום ביומו היו מגיעים משלוחים מרחוק, ממעונו של האב. מזון, כסף, בגדים, וכל דבר מה שרק יכולים היו לחשוב כי הם זקוקים לו, היו מקבלים בשפע ובתדירות, ויחיו שניהם בשלוה ובשלום.

ויהי היום, והשליח התדפק על דלתם ובאמתחתו חבילה אחת בלבד. מיד בלכתו מיהרו השניים לפתוח את החבילה הבלתי שגרנית ולעיניהם נגלו זוג מכנסיים. זוג אחד בלבד. תוך זמן קצר גילו השניים, כי באחד הכיסים מסתתר ארנק גדוש יהלומים. חיש מהרה פרץ ויכוח נוקב ביניהם, למי מיועדים המכנסיים. זה אומר בכה וזה אומר בכה, בעוד שניהם לוטשים עין אל היהלומים המצורפים אליהם.

לא רק ביהלומים גופם חשקה נפשם. היה זה האיתות הראשון הברור שנשלח מאת אביהם, את מי מהם הוא מיעד לתפקיד בכיר בממלכת העסקים שלו, והדי הויכוח שניטש ביניהם, עלו ויצאו מביתם, ותהום כל העיר. האחד טען כי הוא סוחר יהלומים, ואחיו אינו מבין בהם מאומה. השני טען, כי ביהלומים אמנם אינו מבין, אך במכנסיים... הן יצא לו שם של מומחה לגזירה ולתפירה. שב הראשון וטען...

חביבים היו שני האחים על תושבי המקום, ולקראת ערב היו כל המעורבים בנידון תוהים אל מול המכנסיים שנתלו לראווה בחצר הבית, לאמר, מי האיש אשר יצליח להכריע בין שני האחים, שניהם אהובים ונחמדים, אך של מי המכנסיים?

בשעת לילה מאוחרת כבר התארגנו במקום אנשים טובים לחלוקת שתייה ומזון לסקרנים הרבים, והיו שאף ארגנו התרמה מיוחדת לשם כך. השעות נקפו, ופתרון - אין. לאחר חצות ליל כבר נפרשו מזרנים ושמיכות סביבות הבית. אנשים סירבו לעזוב את המקום, עדי יוכרע הדיון המרתק. המכנסיים כבר נעטפו ביד אוהבת בניילון, כדי שלא יפגמו מן הקור ומן הטל, ומרחוק נדמה המקום כאתר תיירות פסטורלי, על שלל הנרות שהדליקו אנשים כדי להאיר את סביבותיהם. איש לא ידע כיצד יסתיים האירוע.

עם אור ראשון פקח את עיניו שכן קשיש, הביט בתדהמה מחלון ביתו במחזה, וניגש לברר על מה המהומה. מתנדבים רבים עמלו לסבר את אזניו בשפת אמו, כי הגיעו מכנסיים מן האב העשיר, בתוכם אוצר יהלומים, והמכנסיים אף מסמלים את מעמד הבכורה של מי מהבנים שיזכה בהן.

- **איני** מבין אתכם", לחש הקשיש, וביקש לזמן אליו את שני הבנים. הללו הגיעו אליו יגעים ומותשים. "אחים יקרים. אנא מדדו את המכנסיים, ותראו למי הם מתאימים..."

מדידת תחום שבת לפי אבני המדרכה: מעניין לציין עצה למדידת תחום שבת בארץ ישראל לפי אבני השפה המותקנים בשפת המדרכות, לפי חישוב שכל אבן שפה היא באורך מטר. מדידה זו היא אומדן לחומרה ואינה מדויקת [פעמים הכביש והמדרכה אינם זהים באורכם, מפאת פיתולים וכדומה] (שם עמ' ר"ז).

דף נט/א אין מערבין את כולה

מדוע בירושלים העתיקה לא עשו עירוב במקום המקדש?

במשנתנו אנו לומדים על דין מיוחד בהלכות "שיתופי מבואות": "אין מערבין את כולה". בטרם נתייחס לגוף הדין הנלמד במשנתנו, נקדים בקצרה על "עירוב חצרות" ועל "שיתוף מבואות", אשר בפרקים הבאים נקדיש זמן רב ללימוד פרטים שונים בהלכות אלו. יסודם של "עירוב חצרות" ושל "שיתוף מבואות" אחד הוא. כל מקום המוקף מחיצות כדין, הוא רשות היחיד, אפילו אם הוא משמש אנשים רבים. ברם, שלמה המלך ע"ה ובית דינו גזרו, כי חצר שפתחי בתים רבים פתוחים אליה, אין לטלטל מן הבתים אל החצר ולהיפך, כפי שמסביר הטור (או"ח סי' ס"ו): "מפני שהבתים הם רשויות המיוחדות לכל אחד, והחצר משותפת לכולם ודומה קצת לרשות הרבים, ואם היו מוציאים מהבתים לחצר, יאמרו שמותר להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים". לפיכך, תיקן שלמה ובית דינו, כי רק לאחר שנעשה "עירוב חצרות" אפשר לטלטל מן הבית אל החצר. עירוב חצרות נעשה על ידי הקניית פת לכל בני החצר והנחתו באחד הבתים שבחצר. בכך, ממשיך הטור: "רואים את כולם כדרים באותו בית, וכאילו כל החצר מיוחדת לאותו בית ואינו דומה לרשות הרבים".

"שיתוף מבואות" זהה ביסודו ל"עירוב חצרות". מדובר על מבוי המשמש כמבוי לחצרות רבות. גם כאן הוצאת חפצים מן החצר הפרטית אל המבוי הציבורי נראה כהוצאת חפצים מרשות היחיד לרשות הרבים, ולפיכך נאסרה הוצאה מן החצר אל המבוי ולהיפך, עד לעשיית "שיתוף מבואות". "שיתוף מבואות" נעשה על ידי שכל בני החצרות משתתפים במאכל הניתן באחד החצרות.

"עירוב" ו"שיתוף", מי בחר את השמות? למען האמת, עירוב חצרות ושיתוף מבואות הם שני דינים זהים ביסודם, למעט הבדל עיקרי - עירוב חצרות נעשה בפת בלבד ושיתוף מבואות נעשה בכל דבר מאכל - אך האחד נקרא **"עירוב חצרות"** והשני **"שיתוף מבואות"**, כדי להבדיל ביניהם, כך אפשר לומר "עירוב" ו"שיתוף", והכל יודעים במה המדובר (ערוך השולחן סי' ס"ו סעי' ו').

במשנתנו אנו לומדים שיש להגביל מעט את השימוש בשיתופי מבואות, שאין משתפים את כל מבואות העיר, אלא יותירו בית או חצר שאי אפשר לטלטל ממנו ליתר העיר. טעם התקנה כדי שלא ישתכח מבני העיר שהיתר הטלטול מותנה בשיתוף מבואות, כדי שלא יטעו לטלטל ולהוציא בכל מקום בלא לבדוק אם הדבר מותר.

איך עושים עירוב לכל העיר? "ותמהו רבים, דלמה אין אנו נוהגין כן, ואנחנו מערבין הערים שלנו בלי שיוור וזה נגד המשנה והגמרא וכל הפוסקים", כתב בעל ערוך השולחן (או"ח סי' צ"ב) - מדוע אנו איננו מקפידים על כך?!

עיר מוקפת בצורת הפתח, מזכירה ליושביה את העירוב: בעל מגן אברהם כתב, כי סומכים על שיטת רש"י, שדברי המשנה נסובים על עיר שיש בה שש מאות אלף איש בלבד. ואילו הערוך השולחן (שם) מסביר, כי דברי המשנה מתייחסים לערים מוקפות חומה, אולם הערים שאינן מוקפות חומה הרי מקיפים אותן בצורות הפתח כדי לערבן, וכאשר צורת פתח אחת מתקלקלת מכריזים שאסור לטלטל. אין לה, אפוא, היכר גדול מזה, המזכיר לאנשים שיש לבדוק היטב בכל הוצאה, אם היא מותרת או אסורה.

אי עירוב מקום המקדש: סברתו המחודשת של הערוך השולחן נוגעת לערים מוקפות חומה, שיש לשייר בהן מקום שלא יהא כלול ב"שיתוף מבואות". אכן, ספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג פרק כ"ג אות ג') כותב, כי מנהג יושבי ירושלים העתיקה, המוקפת חומה, לשייר מקום מסויים בעירוב, ובשם זקני העיר שמע, כי נהגו לשייר את מקום המקדש. למקום זה אסור אמנם להכנס, אך איסור זה אינו כולל השלכת חפצים, ובאי הכללת מקום המקדש ב"שיתוף", נמנעת האפשרות להשליך לשם חפצים ביום השבת (וע"ש מה שדן אם אכן די בשיוור מקום קדוש זה).

דף סא/ב הדר עם העכו"ם

שכירת כל בתי העיר מן השלטונות

בעשרות הדפים הבאים עלינו לטובה במסכת עירובין, פרוטות סוגיות העוסקות בדיני "עירוב חצרות". הרבנים שבכל עיר ועיר, מופקדים על עריכת שני עירובים שונים זה מזה, כדי להתיר את הטלטול ברחבי העיר. העירוב הראשון הוא הקפת השטח בצורות הפתח, אם אינו מגודר ממילא בחומה וכדומה, כדי שיהפוך לרשות היחיד, אשר מותר לטלטל בתוכה, וממנה לרשות היחיד אחרת ולהיפך. בכך אין די, יש גם לעשות עירוב חצרות ושיתוף מבואות, כתקנת שלמה המלך ע"ה ובית דינו אשר תקנו, כי כל רשות היחיד המשותפת למספר אנשים אסורה בטלטול, אלא אם כן נעשה בה עירוב חצרות ושיתוף מבואות, מפאת החשש, שמא אנשים יטעו ויחשבו כי היא רשות הרבים היא, ויסיקו כי מותר לטלטל ברשות הרבים, ממנה ואליה.

תשואות הקהל למראה האח הכחוש והצנום מבין השניים, לא הותירו מקום לפקפוקים. המכנסיים הלמו אותו. אחיו, עב הכרס ורחב הגרם, לא ניסה אפילו למדוד אותו. הבחירה היתה ברורה. המכנסיים שלו. היהלומים שלו. לו הבכורה. כל טענה וסברה שהועלו בשעות הארוכות שחלפו מאז הגיעו המכנסיים מן האב, נגוזו ונעלמו, ושניהם קיבלו את ההכרעה, כאיש אחד בלב אחד.

במסכת שבת (פח/ב) נאמר: אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! מה לילוד אשה בינינו?

אמר להן: לקבל תורה בא.

אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש לינתה לבשר ודם?!... תנה הודך על השמיים! אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה!... אמר... תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אמר להן (למלאכים): למצרים ירדתם?! לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?! שוב מה כתיב בה - "לא יהיה לך אלהים אחרים". בין העמים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה?! שוב מה כתיב בה - "זכור את יום השבת לקדשו". כלום

"אחת בבוקר
ואחת בתעריף
2"

גם שמעון, נהג מונית
מאשקלון לא מותר.

2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

הדף היומי

עירובין נ"ז-ס"ב

ט"ז-כ"ב תשרי

סוגייתנו עוסקת בחצר שנכרי או מומר [דינו של מומר כדין הנכרי] מתגורר באחד מן הבתים שבה. הגמרא מסיקה, כי מעיקר הדין אין צורך להתחשב בדירת הנכרי, ואי השתתפותו בעירוב החצרות אינה מונעת את חלותו, זאת, לעומת אי השתתפותו של יהודי מדרי החצר, המעכבת את חלות עירובי החצרות. אף על פי כן הורו חכמים, כי נכרי המתגורר בחצר מונע מעירוב החצרות לחול, מפני שחז"ל ביקשו ליצור הפרדה בין היהודים לבין אומות העולם, כדי שלא ילמדו ממעשיהן. איסור הטלטול בחצר בשבת, ידרבן, איפוא, את היהודים לאתר מקום דיוור חלופי. ברם, אמרו חכמים, אם שוכרים מן הנכרי את רשותו, אי השתתפותו בעירוב החצרות אינה מונעת עשיית עירוב. חכמים שיערו, כי בחלק מן המקרים הנכרי יחשוש משכירות זו [ראה בגמרא סיבת חששו של הנכרי], ובסופו של דבר היהודי יגור מן המקום.

זאת למודעי, כי בגמרא (להלן א/טו) מבואר, שאין צורך בשכירות מן הדייר עצמו, אלא אף מ"שכירו ומלקיטו" אפשר לשכור, הלא המה פועל ששכר הנכרי לעבודה, או פועל המלקט עמו בשדה. הללו, יש להם זכות להניח דבר-מה בבית מעבידם, ודי בשכירת זכות זו מהם. מאחר שתקנת השכירות אינה מעיקר דיני עירוב חצרות, אלא כדי להרחיקנו מן הנכרים, כאמור, הקלו חכמים בשכירות זו (רשב"א שם).

שכירת בתי התושבים משר העיר: הראשונים כתבו (ראה בית יוסף או"ח סי' שצ"א) לאור דברי גמרתנו, כי במקום שבו לשר העיר סמכות להשתמש בבתי התושבים בעת הצורך, כגון, שיש לו רשות להושיב את אנשיו ואת כלי מלחמתו בעת מלחמה, אפשר לשכור ממנו את בתי התושבים. כלומר, הואיל ודי בשכירות כלשהי, אפשר לשכור ממנו את הזכות שיש לו בבתי התושבים. עם זאת, מדובר על שר שבסמכותו להכנס לבתי התושבים, לכל הפחות בעת מלחמה [וי"א שצריך שאף יהא בסמכותו לפתוח במלחמה, עיין ביאור הלכה שם], ולא בשררה שאינה בלעדית ומותנית באישורים שונים, כבימינו, וכך פוסק השולחן ערוך (שם, סעי' א'). במקרה זה, אם אין שוכרים מכל נכרי את רשותו, אין עירוב חצרות חל.

שאלות חדשות התעוררו עם החקיקה המקובלת ברוב המדינות המתוקנות, לפיה, בא כח השלטון אינו רשאי להכנס לביתו של אדם ללא צו שופט, ובוודאי שאינו רשאי להניח בו חפצים. עובדה זו גורמת לכך, שאין זה ברור כלל אם אכן קיים גוף ממלכתי המהווה תחליף ל"שר העיר" הישן והטוב. אמנם קיימות מדינות שבהן תקף חוק המאפשר את הפקעת בתי העיר לצרכים מסויימים, אולם, גם הפקעה זו דינה כמכירה בתשלום, ואין הדבר מוכרע כי היא מועילה לענייננו, שהרי אנו תרים אחר רשות שימוש בביתו של התושב. קיימת אפשרות תיאורטית לשכור משלטונות העיר את הרחובות עצמם, מפני שלהם הסמכות לשנות, לסגור, לחסום ולפתוח לפי הצורך, ויתכן שדי בבעלות זו כדי שאפשר יהיה לשכרה מהם, וכך להתיר את הטלטול מחצרות שמתגוררים בהן יהודים בלבד אל הרחובות. אך אפשרות זו אינה ישימה כמעט, מפני שקיימות חצרות רבות הפתוחות לרחוב, ללא מחיצה ביניהן לבין הרחוב, ובמקרה זה, כפי שלמדנו לא פעם, שטח הפרוץ למקום האסור, נאסר בעצמו, ולפיכך, כשם שבחצר אסור לטלטל, מפני הנכרי המתגורר בה, כך גם ברחוב הפתוח אליה אסור לטלטל.

[**שגרירויות וקונסוליות:** ראוי לציין, כי השגרירויות והקונסוליות מהוות בעיה של ממש. על פי החוקים הבינלאומיים, החוק המקומי אינו תקף בשטחי השגרירויות והקונסוליות, ולמעשה שגרירות היא טריטוריה זרה. כל שלטון, איפוא, אינו תקף לגביהן, ואין כל דרך לשתפן בעירוב חצרות על ידי שכירת כל בתי העיר מן השלטון המרכזי, אלא חובה לבצע שכירות מול כל שגרירות באופן עצמאי].

הנה כי כן, במאמר זה התוודענו לסיבה נוספת, המתוספת לצרור הסיבות שפירטנו בהרחבה בגיליונו במהלך מסכת עירובין, למנהג אותם החוששים לטלטל בשבת קודש, על סמך עירובים כלליים. ברור ה', במקומות יישוב בהם מתגוררים יהודים בלבד, שומרי שבת, מתארגנים רבנים ופעילים להקמת עירוב כדת וכדין, ובכל שכונה אפשר לברר אם נעשה בה עירוב שכונתי.

אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב מה כתיב בה - 'לא תשא'. משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה - 'כבד את אביך ואת אמך'. אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה - 'לא תרצח לא תנאף לא תגנוב', קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא...

אל יטען איש מישראל: "התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים, איני מסוגל!".
אמת, ארוכה היא ורחבה, אין לשער את עמקה. אבל... היא נכתבה לבני אדם!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
מנדלסון@meorot.co.il | 03-570-67-93 דוא"ר

בברכת התורה, העורך

בס"ד

מאירים את מסכת עירובין

הגמרא המושלמת המחבבת את הש"ע על לומדיה
לראשונה: מואר מעקר מפורסם נותן השקל ללימוד

מהפכת היסטורית

- ספר חב"א ותפישת סני
- מסקנה במסכת המסורת של סדרות
- הש"ס ס"ו ע"ו ודדי
- הגמרא דרבי' ודיוספת מטיק
- ופסיקס בריח ובשליח
- הקדמות חרות הרב
- ולמען סאב קניס
- בניסוף משניות בגילוי חדף
- להסירם לישור הש"ס
- מסוף תוך סוף ביאר לשיטת -
- מאורות ומשנה
- לחשיבת הלמוד כחלקה למעשה
- עזרה הדובר תפ"א מאורות חרותה

הופיע עירובין

מאורות הדף היומי

המחשבות האחרים מרובי עין

להשיג בהנחיית הספרים
מוקד הזמנות 02-8043333

ה"ס של תורה

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

משתתף
הדף היומי

בברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרבן שר התורה מרבן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
מרבן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

עילוי נשמת

הר"ר **יקותיאל יהודה**
ג'ייקובס ז"ל
ב"ר מנשה הי"ד נלב"ע ט"ו בתשרי תשס"ו

תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו